

## KÖZÖSSÉGI EGYÜTTMŰKÖDÉS A TECHNOLOGIÁN INNEN ÉS TÚL. ROBINHOOD HORDÁJA ÉS A WALL STREET-I ELITKLUB ÖSSZECSAPÁSA?

**Myat Kornél**

kornelmyat@gmail.com

**DOI: 10.20520/JEL-KEP.2022.1.61**

### Absztrakt

A digitális transzformáció átalakítja intézményeinket és azok szolgáltatásait, emellett hatással van arra, hogy a digitális eszközök és online platformok révén hogyan gondolkozunk, oldunk meg problémákat és működünk együtt. A társadalmi kezdeményezések platformot igényelnek, a technológia ezt különböző módon és mértékben képes támogatni. A digitális technológia térnyerése a közösségi együttműködés számára a Web 1-2-3.0-ás szolgáltatási szintjeihez kapcsolódva a 2000-es évektől új tereket nyitott, nagyrészt az internet hálózataira épülve. Tanulmányom a késő-modern médiakörnyezet platformjai kapcsán a társadalmi együttműködés online tereit vizsgálja a médiatudományi diskurzus alakulástörténetén keresztül. A közösségi együttműködés lehetséges példájaként a Reddit kisbefektetői közösségének tevékenységét elemzi, amely médiakutatói szempontból túlmutat a tőzsdei árfolyamok átmeneti változásain.

### Kulcsszavak

együttműködés, társadalmi kezdeményezések, késő-modern médiakörnyezet, részvétel

## SOCIAL COLLABORATION ON TECHNOLOGY AND BEYOND. A CLASH OF A HORDE OF ROBINHOOD AND AN ELITE CLUB ON WALL STREET?

**Kornél Myat**

### Abstract

The digital transformation is transforming our institutions and their services, as well as influencing how we think, solve problems, and work together through digital tools and online platforms. Social initiatives require a platform, and technology can support this in different ways and to different degrees. The rise of digital technology has opened up new spaces for community collaboration in connection with the Web1-2-3.0 service levels since the 2000s, largely based on Internet networks. My study examines the online spaces of social collaboration in relation to the platforms of the late-modern media environment through the evolutionary history of media science discourse. As a possible example of community collaboration – from a media researcher’s perspective – examines the activities of a small investor community on Reddit, goes beyond the temporary shaping of the stock market.

### Keywords

social collaboration, social initiatives, late modern media environment, participation

# KÖZÖSSÉGI EGYÜTTMŰKÖDÉS A TECHNOLÓGIÁN INNEN ÉS TÚL. ROBINHOOD HORDÁJA ÉS A WALL STREET-I ELITKLUB ÖSSZECSAPÁSA?

*Myat Kornél*

## Bevezetés

2020 óta bebizonyosodott, hogy belső vagy éppen külső tényezők, mint a Covid-19 járvány is képes jelentős változásokat előidézni a társadalmi folyamatokban. Nemcsak az online vásárlás előretörése, az online tanulás és munka széleskörű elterjedése jellemezte ezt az időszakot, hanem többek között ez az időszak teremtette meg a feltételét a fiatal és kisebb tapasztalattal rendelkező kisbefektetők széleskörű és összehangolt fellépésének, amelynek következtében képesek voltak a korábban megingathatatlanak hitt pénzügyi rendszerek, mint a tőzsde működésének befolyásolására. Még ha a kisbefektetők száma és pénzügyi ereje méretét tekintve el-  
törpül is az intézményi nagybefektetőké mellett, ilyen módon nem veszélyezteti jelentősen azok pozícióit, az online szerveződő kisbefektetők részvény-, valamint kriptotőzsdei megjelenése (beleértve a kriptopénzek kereskedelme mellett az NFT-k [nem helyettesíthető tokenek] egyre bővülő piacát és a Metaverzum platformjain zajló tranzakciókat), komoly kérdéseket nyitott meg a befektetések jövőjét illetően.

Azzal, hogy a technológia folyamatos fejlődése milyen hatást váltott ki a társadalmi folyamatokra, a Web 2.0 és a napjainkra beérő Web 3.0 hogyan segíti elő vagy éppen nehezíti a társadalom tagjainak kooperációját, számtalan tanulmány foglalkozott az elmúlt évtizedekben. A szerzők felvázolták a közösségi médiaplatformok teremtette új nyilvános tereken az együttműködés új társadalmát, de voltak, akik az árnyoldalakra, a létrejövő nyilvános terek korlátaira figyelmeztettek. Feltárták a véleménybuborékok, az álhírek, az online aktivizmus jelenségeit, és felhívták a figyelmet a személyes adatok megosztásának veszélyeire, a megfigyelés társadalmának riasztó negatívumaira, amelyek együttesen hozzájárultak ahhoz, hogy a késő-modern médiakörnyezet közösségi médiumairól – közel 20 évvel a Facebook elindulását követően – egy sokkal összetettebb és árnyaltabb képünk legyen, túllépve a kezdeti fogadtatást kísérő dichotóm megközelítéseken.

Tanulmányomban azt kívánom megvizsgálni, hogy a késő-modern médiakörnyezet közösségi médiumainak sajátos működéséből és a felhasználók aktív médiahasználatából adódó tényezők hogyan fejthetnek ki hatást a klasszikus szabályok mentén működő, centralizált rendszerekre, esetünkben a tőzsdére és a pénzügyi befektetések piacára. Célom a GameStop esetének elemzésén keresztül megvilágítani, hogyan tudták a Reddit közösségi felületein szerveződő kisbefektetők 2021 januárjában befolyásolni a tőzsde klasszikus intézményrendszerét, közösen manipulálni a részvényárfolyamokat, jónéhány kellemetlen percet szerezve az intézményi befektetőknek és a döntéshozás szereplőinek, beleértve az amerikai kormányzat vezetőit.

Úgy gondolom, hogy a GameStop és hasonló memrészvények esete médiaelemzői szempontból jó példát nyújt a késő-modern médiakörnyezet alapvető közösségi dinamikájának felvázolásához és tanulmányozásához. Az eset rávilágít, hogy egy decentralizált online platformon szerveződő társas kommunikációs cselekvés, a kisbefektetők megjelenését segítő előzmények sorát követve, mennyire kiszámíthatatlan módon képes alakítani egy hagyományos centralizált rendszert, és ez milyen hosszú távú következményekkel járhat.

## Reddit kisbefektetők vs. Wall Street-i nagyágyuk?

A késő-modern médiakörnyezet online közösségi platformjainak működését, azok terein a médiahasználók együttműködését, a legjobban esettanulmányokon keresztül érdemes vizsgálni. A GameStop-sztori esetében, a bő egy éves távlat segít, hogy az eset újabb hullámainak, a szereplők reakcióinak figyelembevételével pontosabb állításokat fogalmazhassunk meg.

Az esettanulmányban bemutatott amerikai példa, még ha a késő-modern médiakörnyezet jelenségeiről érvényes állításokat fogalmaz is meg, önmagában csupán trendkijelölő funkcióval bír. A leírt jelenségek a kelet-közép-európai régióban, a speciális magyar médiaviszonyok között nem azonos mértékben artikulálódnak: így a média, a médiakörnyezet és a médiahasználat jellemző trendjei az adott közösség, ország, régió szintjén is jelentős egyedi eltéréseket mutatnak.

### *Az eset rövid leírása*

2021 januárjában a Reddit nevű közösségi platform alapvetően pénzügyi és befektetési tanácsok megosztására szolgáló, 2012-ben létrehozott r/wallstreetbets alcsoportjában (subreddit) szerveződő kisbefektetők, Keith Gill, alias u/DeepFuckingValue (DFV) nevű felhasználót követve, közösen szervezett tőzsdei befektetéseikkel sikeresen befolyásolni tudták az általuk méltatlanul alacsony értékűnek tartott amerikai GameStop, majd más hasonló helyzetű tőzsdei papírok árfolyamát. A vállalatok papírjai ennek következtében rövid időn belül jelentős árfolyam-növekedést értek el.<sup>1</sup>

A történet előzményeként Keith Gill pénzügyi elemző és befektető, a Reddit WallStreetBets (WSB) fórumán még 2020 áprilisában állt elő azzal a gondolattal, hogy a videójátékok klasszikus értékesítésére specializálódott GameStop nincs olyan rossz helyzetben, mint ahogy azt a tőzsdei értéke mutatja. Jó befektetésnek számít, és elsősorban a részvényárfolyam esésére játszó hedge fundok miatt veszít folyamatosan értékéből. Megkeresett a GameStophoz hasonlóan hanyatlásnak indult vállalkozásokat, amelyek short-kitettsége szintén magas – azaz az részvény árfolyamának esésére játszó befektetők manipulálhatják –, és vásárlásra buzdította a Reddit fórumának tagjait. Hogy bizonyítsa eltökéltségét, maga is vásárolt a részvényekből (53 ezer dollárért), és a WallStreetBets fórum felhasználói egymással folyamatosan megosztva tapasztalataikat, sorra csatlakoztak hozzá. Mindez oda vezetett, hogy a részvényárfolyamot ez a csoportos összehangolt akció történelmi magasságokba emelte (1. ábra). A napok alatt eszkalálódó növekedést erősítették a céggel kapcsolatos pozitív bejelentések, mint Ryan Cohen csatlakozása az igazgatótanácshoz<sup>2</sup>, amit sokan a pozitív változás és egy korszerű átalakulás kezdetének értékelték.

<sup>1</sup> A GameStop egy amerikai szórakoztató-elektronikai kiskereskedelmi lánc, amely 1984-ben egy dallasi szoftver kiskereskedelmi üzlettel indult és jelenleg négyezer üzlete van szerte az USA-ban. Forrás: About GameStop: <https://news.gamestop.com/about-gamestop> (2021.08.21.)

<sup>2</sup> Forrás: <https://www.businessinsider.com/ryan-cohen-gamestop-transformation-ecommerce-explained-2021-3> (2021.08.22.)

## 1. ábra

A GameStop részvényárfolyam változása 2020–2022 márciusa között(USD)<sup>3</sup>



A Reddit csoportot követő befektetők ezt követően nagyszámú GameStop opciót vásároltak, ami a részvényt shortoló fedezeti alapok számára súlyos, dollármilliárdokban mérhető veszteséget jelentett.<sup>4</sup> Az akció több hónapon keresztül, több hullámban zajlott, és azzal járt együtt, hogy a részvény árát több alkalommal fel kellett függeszteni. A kisbefektetők körében népszerű kereskedő platform, a Robinhood egy ideig le is tiltotta annak vásárlását.<sup>5</sup> A GameStop példáját más papírok is követték, így például a BlackBerry, valamint az AMC mozihálózat és a Bed Bath & Beyond részvényei kerültek a felkapott mémrészvények közé.

A kisbefektetők csoportos fellépését és annak hatását látva, többek között az amerikai tőzsdefelügyelet jelentett be vizsgálatot az ügyben. Az amerikai Nasdaq részvénytőzsde vezérigazgatója, Adena Friedman januárban a CNBC csatornának jelezte az eset kapcsán<sup>6</sup>, hogy figyelik a közösségi médiában folyó diskurzusokat, és ha gyanús, szokatlan aktivitást, kapcsolatot észlelnek, készek leállítani a kereskedést. Az Egyesült Államok Értékpapír- és Tőzsdefelügyelete (SEC) az eset kapcsán kiadott nyilatkozatában<sup>7</sup> kifejtette: figyelik és követik az eseményeket, dolgoznak a helyzet felmérésén és vizsgálják piaci szereplőket annak érdekében, hogy megvédhessék a befektetőket és a piacokat. Külön érdekesség, hogy Joe Biden, az USA elnöke is adott ki közleményt az ügyben, a Fehér Ház szóvivője tájékoztatta a sajtót, hogy Janet Yellen amerikai pénzügyminiszter folyamatosan figyelemmel kíséri a GameStop és más részvények, például az AMC körüli eseményeket.<sup>8</sup>

<sup>3</sup> Forrás: Erste Market: GME USA: <https://www.erstemarket.hu/termek/36502/GME> (2022.02.26.)

<sup>4</sup> Forrás: <https://markets.businessinsider.com/news/stocks/gamestop-short-squeeze-melvin-capital-light-street-losses-meme-stocks-2021-6> (2021.08.23.)

<sup>5</sup> Forrás: <https://www.reuters.com/article/us-retail-trading-robinhood/robinhood-lifts-trading-restrictions-on-all-stocks-including-gamestop-idUSKBN2A50AB?il=0> (2020.05.23)

<sup>6</sup> Forrás: <https://markets.businessinsider.com/news/stocks/nasdaq-monitors-social-media-halts-unusual-trading-friedman-market-manipulation-2021-1> (2021.08.20)

<sup>7</sup> Forrás: <https://www.sec.gov/news/public-statement/joint-statement-ongoing-market-volatility-2021-01-27> (2021.08.20)

<sup>8</sup> Forrás: <https://www.washingtontimes.com/news/2021/jan/27/jen-psaki-responds-to-stock-market-fears-inquiry-w/> (2021.08.20)

Egy évvel az eset után jól látszik, hogy a 2021 januári összehangolt kisbefektetői akció hatására jelentős tőzsdei árfolyam-növekedést mutató papírok ára konszolidálódott (1. ábra), a vezető- és modellváltások eddig nem hozták meg a hozzájuk fűződő reményeket. A GameStop esetében a 2022-es évben bevételcsökkenés várható, és az elemzők jelentős veszteségekre számítanak. Ebben fontos szerepe van a technológiának, mivel a videójáték piacot egyre inkább a streaming szolgáltatások uralják, így az eredeti üzleti modell mára elavulttá vált. A technológiai hátrányt segíthet lebontani, hogy a cég 2022 februárjában bejelentette, saját NFT piacteret indít, és belép a kriptovaluta piacokra az átállás részeként.<sup>9</sup>

### **Médiavisszhang**

Az esetről a főáramú média mind nemzetközi, mind hazai vonatkozásban meglehetősen részletesen, az eset kirobbanása óta rendszeresen beszámol. Mind a nemzetközi, mind a hazai médiumok szívesen használnak ismert történetekhez kapcsolódó toposzokat, kattintásvadász címeket, leegyszerűsítő történeti sémákat.

A két legjellemzőbb áramlat a „népmesei” jó és a rossz, a „gyenge”, de „nemes” célokért, a GameStop és hasonló, jobb sorsra érdemes vállalatok megmentéséért küzdő kisbefektetők egyfelől, és a „gonosz”, csak a saját érdekeiket néző, a vállalatok értékének csökkenésében, végső sorban tönkremenetelében érdekelt, az árfolyam eséséből profitáló befektetési alapok szembeállítására. Illetve a másik, a hagyományos értékrendet védő konzervatív álláspont, amely a képzetlen és tapasztalattal nem rendelkező, a piac hagyományos rendjét felborító, semmit sem tisztelő, csak a jelenben élő hordák rombolásáról szól.

Elsőt a hazai médiában legjellemzőbben talán a Világgazdaság egyik első közt a témát feldolgozó cikkének címe illusztrálja: *Dávidok harca a Góliátok ellen a Wall Streeten* (Vg.hu, 2021. január 29.). A kettő közötti átmenetet a 444.hu értelmező címadása mutatja: *Itt a Jackass-kapitalizmus: unatkozó és dühös redditesek rángatják az amerikai tőzsde árfolyamait* (444.hu, 2021.01.28). Míg a második vonal egyértelműen a Portfólió cikkeihez kapcsolódik jellemző módon. A gazdasági portál kevésbé lelkes a „szabadságharcot” illetően, a kezdetektől a „reddites csorda” vagy „robinhoodos csorda” elnevezéssel illeti a kisbefektetői csoportot a tranzakciók lebonyolítását lehetővé tevő Robinhood kereskedési platformra utalva: *Újra támad a reddites csorda, 650 százalékos száguldás ma az eredmény* (Portfolio.hu 2021.01.29).

Ahhoz, hogy médiakutatóként mélyebben megértsük a történeteket, a következőkben bemutatom a Reddit működését, kitérve arra, hogy a felhasználók együttműködéséhez milyen eszközöket biztosít, ezáltal milyen szerepe van a kisbefektetők tőzsdei akciójában. Illetve bemutatom a tőzsdei akció megvalósulását segítő, azt előkészítő előzményeket, többek között a közösségi média szerepének felértékelődését a befektetési döntésekben.

### **Mi a Reddit?**

A Reddit nevű közösségi hír aggregátor site-ot, amely önmagát az internet kezdőlapjaként határozza meg, Steve Huffman, Alexis Ohanian és Aaron Swartz alapította 2005-ben.<sup>10</sup> A leginkább egy összetett, hatalmas fórumként működő platformon a regisztrált felhasználók különböző képi, szöveges vagy linkelt tartalmakat oszthatnak meg egymással, majd kommentelhetik, értékelhetik azokat a különböző tematikusan szerveződő és csatornánként moderált alcsatornákon, azaz subredditen. Talán nem is szükséges kiemelni, hogy a megosztásokban nagy

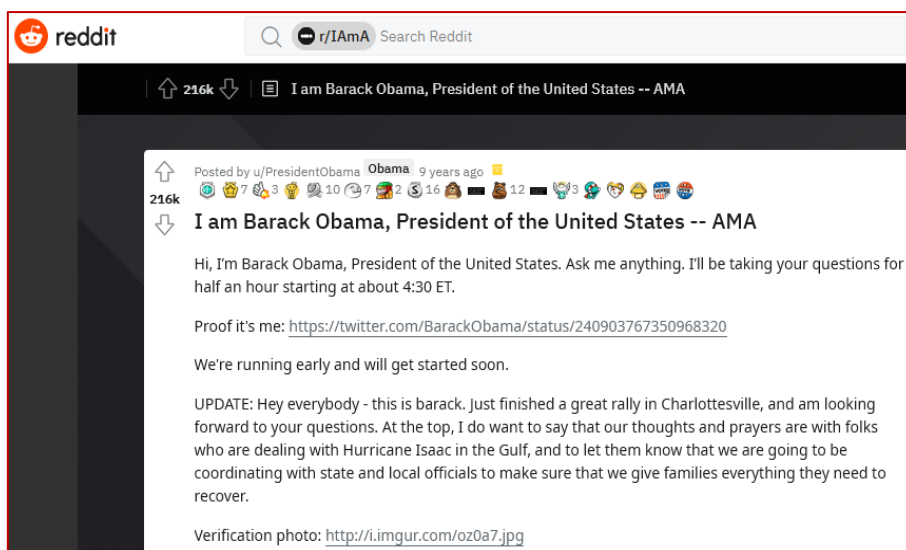
<sup>9</sup> Forrás: <https://www.wsj.com/articles/gamestop-entering-nft-and-cryptocurrency-markets-as-part-of-turnaround-plan-11641504417> (2022.02.26)

<sup>10</sup> Forrás: <https://www.redditinc.com/> (2021.08.20)

szerepet kapnak a mémek, vicces videós és képi tartalmak. A platform 2021 januárjában napi 52 millió<sup>11</sup> aktív felhasználójával a világ 15. legnépszerűbb közösségi csatornája.<sup>12</sup> A legnagyobb felhasználói bázisa az Egyesült Államokban van (221,98 millió), második Ausztrália (17,55 millió) és India (13,57 millió), Magyarországon 2,1 millió felhasználója van<sup>13</sup>, ami töredéke az ebben az időszakban mért 6.74 millió<sup>14</sup> Facebook felhasználói tábornak. A Reddit és aktív felhasználói bázisa több esetben politikai szerepet is vállalt már. Többek között Barack Obama<sup>15</sup> (2. ábra), Donald Trump, Hillary Clinton<sup>16</sup> és Bernie Sanders elnöki kampányaiban kapott kiemelt szerepet. Emellett a neve tüntetéseken, tiltakozásokban és más világméretű politikai akciókban is feltűnt.

## 2. ábra

*Barack Obama megosztása a Redditen. Forrás: Reddit<sup>17</sup>*



A platform 15 éves közösségi tevékenységéről 2020-ban részletes beszámolót tettek közzé, amely éves bontásban mutatja, hogyan jutottak el a jelen állapotig.<sup>18</sup> Nyíltan vállalt hitvallásuk szerint: „A közösségek hívogatóbbá teszik a világot. A Reddit története a közösségek körül forog, és minden, amit tettünk és teszünk, megerősíti a közösség erejét.”<sup>19</sup> A tőzsdei akcióért

<sup>11</sup> Forrás: <https://www.redditinc.com/> és <https://www.redditinc.com/reddit15#2006> (2021.08.20)

<sup>12</sup> Forrás: <https://www.statista.com/statistics/272014/global-social-networks-ranked-by-number-of-users/> (2021.08.20)

<sup>13</sup> Forrás: <https://www.statista.com/forecasts/1174696/reddit-user-by-country> (2021.08.20)

<sup>14</sup> Forrás: <https://www.statista.com/statistics/1029770/facebook-users-hungary/> (2021.08.20)

<sup>15</sup> Forrás: <https://www.buzzfeednews.com/article/mhastings/how-obama-won-the-internet> (2021.08.20)

<sup>16</sup> Forrás: <https://www.vox.com/2016/3/6/11586732/hillary-clinton-drops-in-on-reddits-rhillaryclinton-senpai-notice-us> (2021.08.20)

<sup>17</sup> Forrás: [https://www.reddit.com/r/IAMA/comments/z1c9z/i\\_am\\_barack\\_obama\\_president\\_of\\_the\\_united\\_states/?utm\\_source=share&utm\\_medium=web2x&context=3](https://www.reddit.com/r/IAMA/comments/z1c9z/i_am_barack_obama_president_of_the_united_states/?utm_source=share&utm_medium=web2x&context=3) (2021.08.23)

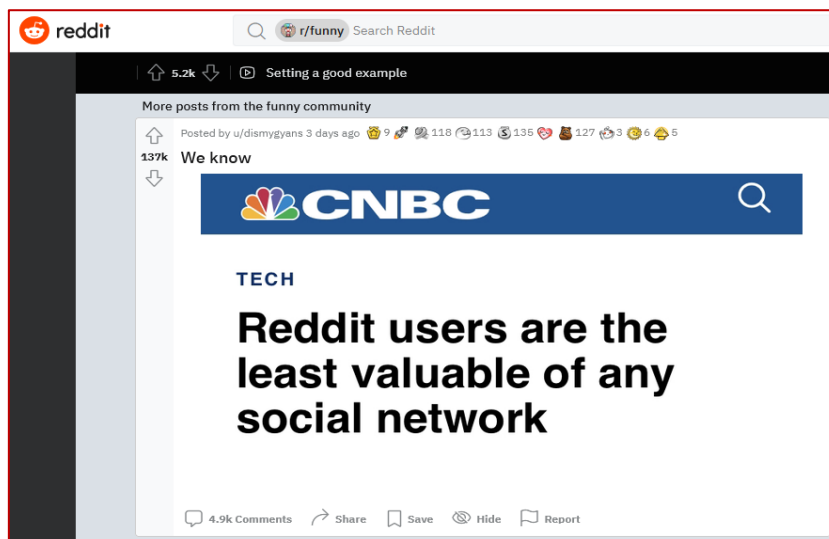
<sup>18</sup> Forrás: 15 Years of Community: <https://www.redditinc.com/reddit15#intro> (2021.08.20)

<sup>19</sup> Forrás: 15 Years of Community: <https://www.redditinc.com/reddit15#intro> (2021.08.20)

felelős r/wallstreetbets subreddit csak az 52. legnépesebb csoport a maga 10,7 millió felhasználójával a több mint 100 ezer közösség között. A legnépszerűbb három subreddit az r/announcements 112 millió, az r/funny 37 millió és végül az r/AskReddit 33 millió taggal.<sup>20</sup>

### 3. ábra

*Megosztás a Reddit r/funny alcsoportjában. Forrás: Reddit<sup>21</sup>*



### ***Előzmények, kiváltó okok, lehetséges magyarázatok***

Annak megértéséhez, hogy hogyan volt képes egy Redditen szerveződő kisbefektetői csoport összehangolt akcióval nagy intézményi befektetőkkel, befektetési alapokkal, hedge fundokkal szembe menve árfolyamváltozást elérni a GameStop és más vállalatok részvényeinek, illetve kriptovaluták árfolyamának esetében, ahhoz alapvetően az alábbi 5 előzményt és trendet érdemes figyelembe venni. A tőzsdéi befektetések, a kriptovaluták, NFT-k egyre népszerűbbé válása nem választható el az olcsó kereskedést lehetővé tevő platformok megjelenésétől, illetve attól a jelenségtől, hogy a közösségi média egyre nagyobb mértékben ad teret ezeknek, sőt forrása a befektetési tanácsoknak, főként a fiatal befektetői korosztály esetében, például tematikus befektetői YouTube-csatornáknak, Facebook, Instagram, TikTok oldalakon, megosztott tanácsadói weboldalakon, valamint tematikus Reddit, Discord és Telegram csatornákon keresztül.

### **Covid-kontextus**

A Google nyilvánosságra hozott 2020-as keresési trendjei<sup>22</sup> is alátámasztják, hogy várható módon a „koronavírus” volt a legnépszerűbb keresőszó világszerte. De 2020-ban nem csak a Covid-2019-re kerestünk, hanem az együttműködésre, a kapcsolódásra is. A keresési eredmények<sup>23</sup> mélyebb elemzése szintén jól érzékelteti, hogy azok célja a vírus megértése mellett ki-

<sup>20</sup> Forrás: Top Subreddits: <https://frontpagemetrics.com/top> (2021.08.20)

<sup>21</sup> Forrás: We know: [https://www.reddit.com/r/funny/comments/p8art7/we\\_know/?utm\\_source=share&utm\\_medium=web2x&context=3](https://www.reddit.com/r/funny/comments/p8art7/we_know/?utm_source=share&utm_medium=web2x&context=3) (2021.08.23)

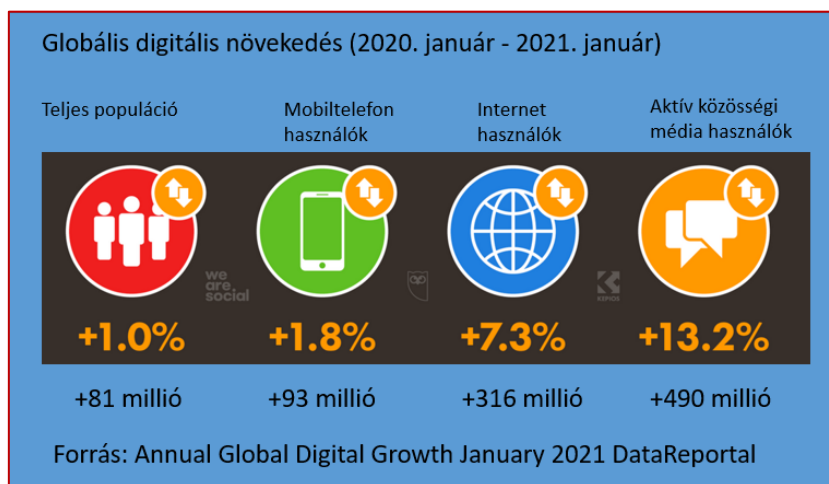
<sup>22</sup> Forrás: Google Trends: <https://trends.google.com/trends/yis/2020/HU/> (2021.08.17)

<sup>23</sup> Forrás: Google Trends: Coronavirus Search Trends: [https://trends.google.com/trends/story/US\\_cu\\_4Rjdh3ABAABMHM\\_en](https://trends.google.com/trends/story/US_cu_4Rjdh3ABAABMHM_en) (2021.08.01)

terjedt egymás támogatására, a közös együttműködés módjainak megtalálására és a vírus legyőzésére is. 2021-ben a felkapott keresések inkább a vakcinákról, az oltásról, a beoldottakról szóltak, miközben folytatódott az online térnyerése világszerte.<sup>24</sup> A beszédes számok egyértelműen a késő-modern médiakörnyezet online színtereinek bővüléséről szóltak az elmúlt években (4. ábra), amelyek egyaránt mérhetőek online töltött percekben, online megbeszélések résztvevőinek számában, sőt előfizetők számában is.

#### 4. ábra

*Globális Digitális Növekedés Forrás: Digital 2021: Global Overview Report*<sup>25</sup>



2020-ban a napi közösségi média használat világszerte 145 perc volt átlagosan (Statista.com).<sup>26</sup> A Zoomnak 2021 áprilisában napi 300 millió meeting résztvevője volt, ehhez képest 2019 decemberében csupán 10 millió.<sup>27</sup> A Netflix 2020 folyamán 36 millió új előfizetőt szerzett világszerte, 2021 augusztusában 207,6 millió előfizetője volt (Statista.com).<sup>28</sup> Mindez egyértelmű jele a megnövekedett tartalomfogyasztási igénynek, amelyet a vírushelyzet eredményezett.

A 4. ábra két legérdekesebb adata az internethasználók körének 2020 és 2021 januárja közötti 316 milliós (7,3 százalékos), és az aktív közösségi média használók számában bekövetkezett 490 milliós (13,2 százalékos) növekedése, ami jól mutatja az online összekapcsolódást és tartalomfogyasztást egyaránt lehetővé tevő internet szerepének folyamatosan növekvő fontosságát.

### **Digitális transzformáció – online technológiák térnyerése**

A jelenlegi helyzet kialakulását biztosító eszköz- és technológiaváltás nem most kezdődött. A 2020-ra beérett technológiai eszközök jó része több évtizede velünk van, az online bankolás gyökereit jelentő home banking megjelenése az 1980-as évek elejéhez köthető (Sparks 2017),

<sup>24</sup> Forrás: Google Trends 2021: <https://trends.google.com/trends/yis/2021/HU/> (2022.02.27.)

<sup>25</sup> Forrás: Digital 2021: Global Overview Report: <https://datareportal.com/reports/digital-2021-global-overview-report> (2021.08.17)

<sup>26</sup> Forrás: <https://www.statista.com/statistics/433871/daily-social-media-usage-worldwide/> (2021.08.17.)

<sup>27</sup> Forrás: <https://backlinko.com/zoom-users> (2021.08.17.)

<sup>28</sup> Forrás: <https://www.statista.com/statistics/250934/quarterly-number-of-netflix-streaming-subscribers-worldwide/> (2021.08.17.)



a bevásárlás és ételrendelést lehetővé tevő webáruházak és az online fizetés technológiája is több évtizede létezik és használatban van. A két legnépszerűbb online webáruházat is több mint 25 éve, az Amazont 1994 júliusában (Stone 2013), míg az EBAY-t 1995 szeptemberében alapították (Cohen 2003). Az online videókommunikációt támogató Skype pedig 2003-ben indult.<sup>29</sup> A pandémia – mondhatjuk – „csak” egyértelműsítette, letisztította az irányokat, kijelölte a trendeket és feltolta a potmétert. Más szavakkal a technológia ismételten képes volt az ember alkalmazkodását segíteni a Covid-19 vírus által teremtett új helyzethez, így értékelődött fel az online technológia szerepe a kapcsolattartás és együttműködés késő-modern alkalmazásaiban. Mivel a technológia részben adott volt, médiakutatóként inkább arra érdemes fókuszálni, hogy annak társadalmi integrálása, problémamegoldási folyamatokba való beépítése hogyan történt meg a hétköznapi szintjén. És mindez miként erősíti a korábban a késő-modern médiakörnyezettel kapcsolatban megfogalmazott együttműködésre, kooperációra épülő médiaelméleti megközelítéseket, valamint ezek hogyan segítették a Redditen szerveződő befektetői akciót.

### **A tőzsde mindenkié – alacsony díjjal működő kereskedési platformok elterjedése**

Az előzmények között az egyik legfontosabb, hogy világszerte megszorodtak az olcsó és mindenki számára könnyen hozzáférhető, alacsony jutalékkal dolgozó kereskedői platformok, amelyek lehetővé teszik kisbefektetőknek is a tőzsdei kereskedést. Ezek közé tartozik többek között a 2013-as alapítású, amerikai Robinhood Market Inc., amelynek 2021-ben 31 millió felhasználója volt, és nagy szerepet kapott a GameStop részvények árfolyamát befolyásoló akcióban. Emellett ide tartozik a kisbefektetők figyelmét felkeltő, a kriptovaluták hirtelen árfolyamemelkedéséhez kapcsolódó sikertörténetek köré épülő kriptotőzsdék megszorodása is. Ezek lehetővé teszik az akár kisebb tapasztalattal és kisebb befektetni kívánt tőkével rendelkező kisbefektetőknek, hogy bekapcsolódjanak a kereskedésbe. Mindez persze nem lett volna elegendő, ha a befektetési tanácsok, sikersztorik (például a kriptovalutákról) és maguk a szolgáltatók nem jelentek volna meg a késő-modern médiakörnyezet online közösségi platformjain.

### **Pandémia miatti extra szabadidő és költőpénz**

Az már világosan látszik, hogy a GameStop akció nem független a pandémiától. Az elrendelt kijárási korlátozások és karantén szabályok a több otthon töltött szabadidő mellett sok esetben a kiadások csökkenésével járt, és gyakran kormányzati támogatások formájában extra bevételt is jelentett a felhasználóknak. A Barclays Smart Investor kutatása szerint 2020-ban 88 százalékkal ugrott meg az online befektetési számlák száma. A Halifax Share Dealing felmérése<sup>30</sup> szerint a 18–24 éves britek 16 százaléka a pandémia alatt fektetett be életében először. Ennek okát 24 százalékuk a rendelkezésre álló több szabadidővel indokolta, ami lehetővé tette az alaposabb tájékozódást, 16 százalékuknak pedig több ideje volt a befektetés megtervezésére, míg 17 százalékuk nyilatkozta azt, hogy a rendelkezésre álló extra pénz is hozzájárult ehhez.

### **YOLO – Egyszer élünk szemlélet**

Csak egyszer élsz (you only live once), a szemlélet, amely megragadható a Reddit posztok olvasásakor több WallStreetBets kisbefektető stratégiájában és kedvelt mém is körökben (5. ábra). A kanadai Drake rappertől származó 2011-es The Motto című számából származó YOLO azt jelzi, hogy szemben a biztos hasznot hozó óvatos befektetésekkal, nagyban kell játszani és

<sup>29</sup> Forrás: About Skype: <https://www.skype.com/en/about/> (2021.08.17.)

<sup>30</sup> Forrás: <https://www.wealthadviser.co/2021/04/14/298674/lockdown-sparks-surge-young-investors-says-halifax-share-dealing> (2021.08.20)

vidáman vállalni a kockázatot, még ha az nagy veszteséget is eredményezhet. „Olyan rendszerben élünk, amelyben többé már nincs igazság, és az egész világ a darabjaira hullik. Nincs értelme semminek, szóval akár megpróbálhatunk szórakozni, amíg itt vagyunk.” nyilatkozta egy 18 éves Reddit felhasználó.<sup>31</sup>

## 5. ábra

*GME YOLO update Keith Gill, alias u/DeepFuckingValue megosztása a Redditen. Forrás: Reddit<sup>32</sup>*

Symbol	Actions	Last Price \$	Change \$	Change %	Qty #	Price Paid \$	Day's Gain \$	Total Gain \$	Total Gain %	Value \$
> GME		193.60	-153.91	-44.29%	50,000	14.8947	-7695,500.00	8,935,266.83	1,199.79%	9,680,000.00
> GME Apr 16 '21 \$12 Call		218.00	-142.15	-42.41%	500	0.20	-7307,500.00*	9,639,741.80	93,971.08%	9,650,000.00
<b>Cash Total</b> Transfer money										\$13,840,298.84
<b>Total</b>						\$754,991.37	-\$14,803,000.00	\$18,575,008.63	2,460.29%	\$33,170,298.84

### Közösségi média a pénzügyi tanácsok egyre fontosabb forrása

A CreditCards.com által elvégzett 2021. márciusi felmérés<sup>33</sup> csak egy a kutatások közül, ami a Z-generációs befektetőknek a közösségi média felületekről való tájékozódását támasztja alá. A kutatás szerint ötször annyian mondták, hogy a közösségi oldalakról szereznek pénzügyi tanácsot, szemben a 41 éves vagy annál idősebb befektetőkkel, és 28 százalékuk válaszolta azt, hogy barátoktól és online influenszerektől kapnak útbaigazítást, ami azt jelzi, hogy a fiatal befektetők körében egyre nagyobb szerepe van a közösségi média felületén megjelenő pénzügyi tanácsoknak, hirdetéseknek. A még fiatalabb befektetői korosztály körében népszerű közösségi csatornák is élen járnak a befektetési tanácsadásban.<sup>34</sup> A TikTok befektetési tanácsokat tartalmazó #moneytok hashtag-e 11.3 milliárdos megtekintéssel ezek egyike.<sup>35</sup>

### Levonható következtetések

Ez a rövid, gondolatébresztőnek szánt tanulmány korlátozott mélységig tudta feltárni a GameStop-sztori szerzteágazó és kirobbanása óta folyamatosan, napjainkban is formálódó esetét. Cél-

<sup>31</sup> Forrás: Qubit: Hiába hirdettek győzelmet a reddites kisbefektetők, a GameStop-meccset a Wall Street nyerte. 2021.02.08. <https://qubit.hu/2021/02/08/hiaba-hirdettek-gyozelmet-a-reddites-kisbefektetok-a-gamestop-meccset-a-wall-street-nyerte> (2021.08.20.)

<sup>32</sup> Forrás: [https://www.reddit.com/r/wallstreetbets/comments/178uct/gme\\_yolo\\_update\\_jan\\_28\\_2021/](https://www.reddit.com/r/wallstreetbets/comments/178uct/gme_yolo_update_jan_28_2021/) (2021.08.23.)

<sup>33</sup> CreditCards: <https://www.portfolio.hu/befektetes/20210412/elarultak-a-fiatalok-miert-leptek-el-egyik-naprol-a-masikra-a-tozsdeket-478064> (2021.08.20.)

<sup>34</sup> Lásd: <https://www.economist.com/finance-and-economics/2022/01/29/personal-finance-is-a-hit-on-tiktok> (2022.02.27.)

<sup>35</sup> Forrás: <https://www.tiktok.com/tag/moneytok?lang=en> (2022.02.27.)

ja csupán az volt, hogy trendekre hívja fel a figyelmet, és médiakutatói szempontból releváns kérdéseket fogalmazzon meg, amelyek kibontásra érdemesek lehetnek a jövőben.

Azt nem tudhatjuk, hogy a kisbefektetők online szerveződő akciója hosszú távon milyen válaszlépéseket generál a szabályozók és más szereplők részéről, az is kérdéses, hogy ezek az akciók rövid fellángolásnál tovább tarthatnak-e. Mindenesetre a GameStop esete rámutatott arra, hogy a késő-modern médiakörnyezet közösségi platformjai, az összekapcsolt felhasználók közös cselekvését segítették azáltal, hogy platformot biztosítottak a közös diskurzusnak, befektetési tanácsok, felhasználók által megosztott tartalmak áramoltatásával, amelyek aztán az adott platformon kívüli cselekvések előidézői lettek.

Egy másik tanulság, hogy a késő-modern médiakörnyezet Web 2.0-ás és 3.0-ás online platformjai a felhasználók beszámolóí alapján egyre nagyobb szerepet kapnak a pénzügyi, befektetési döntések meghozatalában elsősorban a fiatal kisbefektetők megcélzására szolgáló tartalmak és hirdetési kampányok révén.

Az is fontos megállapítás, hogy az esetet kiváltó előzmények – a fiatal befektetők színre lépése, növekvő érdeklődése, a YOLO szemlélet, a kedvező díjakkal kereskedést biztosító kereskedési platformok megjelenése és elterjedése, valamint az olyan, a média által is felkapott, népszerű befektetési lehetőségek, mint például a kriptovaluták – meghatározó szerepet kaptak abban, hogy a kisbefektetők online szerveződő akciója létrejöhetett, és ilyen volumenű hatást tudott kiváltani.

A legfontosabb kérdés, hogy a GameStop-hoz hasonló akciók milyen hosszú távú hatással bírnak a tőzsde és a befektetések rendszerére nézve, mennyire növekszik a következő években a közösségi média szerepe a befektetésekkel kapcsolatos döntésekben, és a kisbefektetők hosszú távon is szerepet kapnak-e ebben, vagy a döntéshozók megpróbálják megvédeni a tőzsdét és szabályozni a kisbefektetők akcióit, amelyre szintén esély van az esettel kapcsolatos reakciókat látva.

Az eset tanulságai azonban túlmutatnak az azt kirobbantó részvények árfolyamán és magukon a cégeken is. A tőzsdén megjelentek és egyre nagyobb számban vannak jelek a kisbefektetők, sőt a befektetések átalakuló piacán a web 3.0 új technológiáinak köszönhetően új eszközöket találnak meg, illetve fejlesztenek sok esetben saját maguk. Ilyenek a kriptovaluták, az NFT-k és a Metaverzum virtuális tereihez kapcsolódó eszközök.

Az eltelt bő 1 év történései alapján elmondható, hogy a késő-modern médiakörnyezet médiumainak közösségi platformjain folyó diskurzusok, áramló felhasználói tartalmak, hirdetések együttesen hatással lehetnek az olyan klasszikus elven működő intézményrendszerekre, mint a tőzsde és a befektetések piaca. A platformok ebben az esetben is egy társadalmi szinten megfogalmazódó igényhez biztosítanak eszközt. Mindez erősíti azt a kiinduló feltevést, miszerint a késő-modern médiakörnyezet platformot képes biztosítani a társadalmi kezdeményezésekhez, azonban ezeket nem a technológiailag meghatározott médiakörnyezet generálja magában, hanem az a társadalom tagjaiban megfogalmazódó igényekhez, helyzetekhez tud eszközt biztosítani. Így a digitális eszközök és online platformok hatással vannak arra, hogy hogyan gondolkozunk, oldunk meg problémákat és működünk együtt egy meghatározott időszakban, bizonyos esetekben bővítve, máskor beszűkítve a lehetőségeink terét.

## **Hogyan értelmezzük mindezt egy késő-modern médiaelmélet tükrében?**

Az online, hálózat alapú technológiára épülő, a késő-modern médiakörnyezet egyre inkább meghatározó közösségi médiaplatformjainak leírására számtalan megközelítést fogalmaztak meg a teoretikusok a 2000-es évek eleje óta, nagy részük megragadva és kiemelve egy-egy új, a technológia nyomán megjelenő, meghatározó jelenséget, például a közösség, részvétel, meg-

figyelés, aktivizmus fogalmi mentén. A szerzők tanulmányainak, olykor állításaiknak újragondolása, finomítása (például Jenkins 2006, 2013, 2015) megmutatja, hogy milyen változáson ment át, milyen új értelmezésekkel gazdagodott a késő-modern médiáról való gondolkodás az elmúlt 20 évben.

### ***Közösségi együttműködés és a késő-modern médiakörnyezet***

Kiindulópontom szerint a késő-modern médiakörnyezet a felhasználók hálózatára épülő internetes platformjai révén teret adhat az online közösségi együttműködésnek. Ez a funkció a korábbi médiarendszerek esetében a felhasználók közötti összekapcsoltság korlátozott módja miatt ebben a formában nem jöhetett létre. A digitális technológia térnyerése a közösségi együttműködés számára a 2000-es évektől új tereket nyitott, kapcsolódva a Web 1-2-3-as, a felhasználókat internetes hálózatba szervező szolgáltatási szintjeihez. Az internetes kommunikáció fejlődése ugyanis a könnyebben hozzáférhető decentralizált forrásból származó információk (pl. privát weblapok), a felhasználók közötti interaktivitás magas foka (fórumok), majd a felhasználók és csoportjaik közötti azonnali idejű kapcsolat lehetősége és a csoportokba szerveződés (közösségi média platformok), azaz kollektív együttműködés révén lehetőséget biztosít a tartalmakhoz való gyors, alacsony költséggel<sup>36</sup> elérhető, egyidejű részvételre. Az nem kétséges, hogy a megosztott felhasználói tartalmak<sup>37</sup> áramlása és azok hozzáférhetősége sok kérdést felvet, így az együttműködés is csak korlátozott formában, speciális esetekben valósulhat meg (Myat 2015, 2016). Ugyancsak fontos megjegyezni, hogy a megosztáson és részesedésen alapuló együttműködés csupán egy a többféle lehetséges médiahasználati stratégia közül, a platformok által biztosított terek önmagukban nem garantálják a felhasználók együttműködését sem a görög agora, sem a polgári szalonok, sem az online közösségi terek esetében.

### ***A közösségi együttműködés platformjai***

Arról korábban már volt szó, hogy a társadalmi kezdeményezések platformot igényelnek és a technológia ezt különböző módon képes támogatni. A médiakörnyezetet alkotó médiumok ugyanis technológiailag meghatározottak, így eltérő mértékben alkalmasak a társadalmi kezdeményezések és az együttműködések támogatására. Annak ellenére, hogy a médiumok fő funkcióit nem ezek a tevékenységek adják, mégis képesek támogatni az együttműködések különböző formáit.

A másik oldalról közelítve, a társadalmi csoportok, az azokat alkotó egyének az együttműködéshez és problémamegoldáshoz platformokat igényelnek, amelyek többek között biztosítják a résztvevők közös cselekvésének terét, és ezek az igények egyúttal alakítják a médiumok mögött álló technológiát bizonyos fejlesztéseket előmozdítva, ösztönözve.

A platformokon létrejövő cselekvés lehet online, offline vagy ezek együtt megvalósuló kombinációja. A platformok akkor tudnak hatékony eszközt biztosítani az együttműködéshez, ha könnyen hozzáférhetőek a potenciális ágensek csoportja számára, rendelkezésre áll a rész-

<sup>36</sup> Más kérdés, hogy a közvetlenül a felhasználók számára ingyenes közösségi platformok használatáért a legtöbb esetben figyelemmel és adatokkal kell „fizetni”, ami szintén költségnek tekinthető. Ezt az érvelést támasztja alá a GVH 2019-ben született határozata is lásd itt: [https://www.gvh.hu/sajtoszoba/sajtokozlomenyek/2019\\_es\\_sajtokozlomenyek/12-milliard-ft-birsagot-szabott-ki-a-gazda-sagi-versenyhivatal-a-facebook-ra](https://www.gvh.hu/sajtoszoba/sajtokozlomenyek/2019_es_sajtokozlomenyek/12-milliard-ft-birsagot-szabott-ki-a-gazda-sagi-versenyhivatal-a-facebook-ra) (2021.08.20.)

<sup>37</sup> A felhasználók által megosztott tartalmakkal kapcsolatban lásd: Widely Viewed Content Report: What People See on Facebook. <https://transparency.fb.com/data/widely-viewed-content-report/> (2021.08.20.)

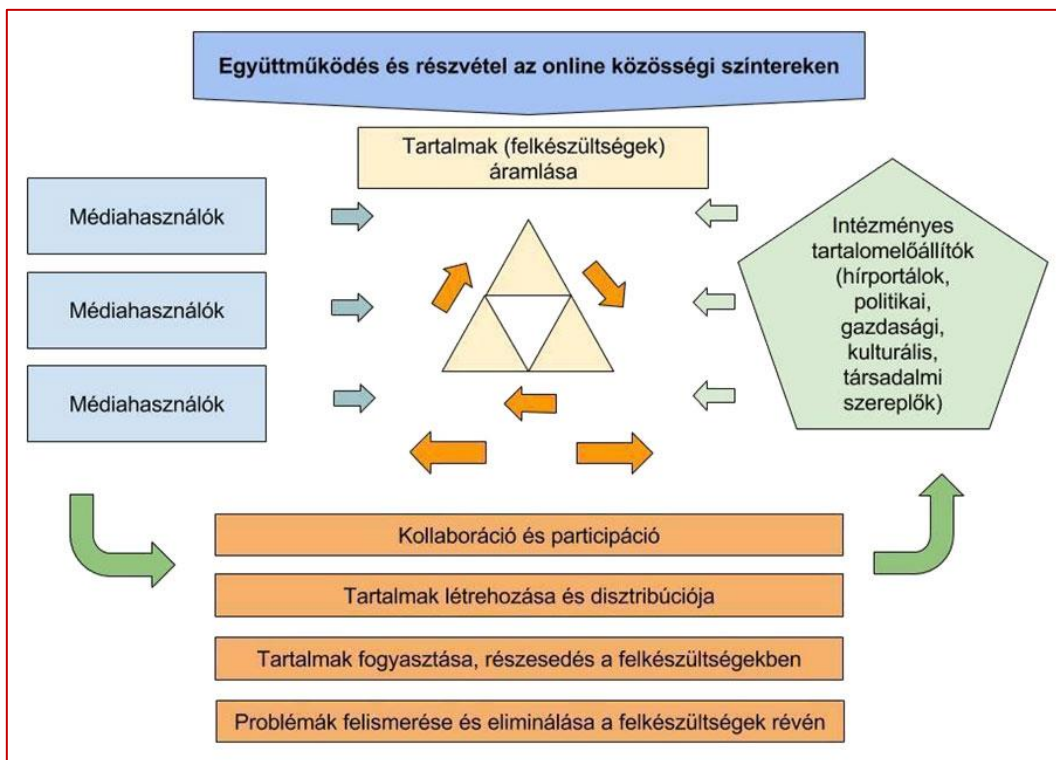
vételhez szükséges eszközrendszer, az együttműködés eszközei ismertek, ezáltal sok potenciális ágenst érnek el, azaz népszerűek. Méretükből, pozíciójukból adódóan képesek a társadalom al csoportjainak a befolyásolására, beleértve a médiát is. Végül pedig a hatékonyság érdekében gyorsaknak és rugalmasnak is kell lenniük, emellett szintén fontos kritérium a kellő mértékben rendszerezettség és szabályozottság is (Myat 2015).

**A részvétel és közösségi együttműködés egy lehetséges modellje**

Ha elfogadjuk az előző fejezet kiindulópontjait, akkor az alábbi médiaelméleti megközelítés lehet a segítségünkre (Myat 2016). Ennek központi állítása a tartalmak áramlásán és a médiahasználók ebben való részvételének szerepén nyugszik (6. ábra). Az elmélet alapját Horányi Özséb participációs elmélete (Horányi 2009) adja. A médiahasználó közösségi együttműködésen alapuló médiahasználata révén az online platformok színterein a résztvevők közösségével az egymás között megosztott, áramoltatott felkészültségek által különböző szükségletei (például társas, tájékozódási, szórakozási) kielégítése mellett, saját és közösségi problémák felismerésére és eliminálására képes individuálisan és kooperálva más médiahasználókkal, csoportokkal, intézményekkel.

6. ábra

*A részvétel és közösségi együttműködés modellje (Myat 2016)*



## IRODALOM

- Castells, Manuel (1996) *The Rise of the Network Society*. Oxford, Blackwell.
- Cohen, Adam (2003) *The Perfect Store*. Boston, Back Bay Books.
- Curran, James P. (2011) *Media and Democracy*. London, Routledge.  
<https://doi.org/10.4324/9780203406878>
- Dennis, James (2019) *Beyond Slacktivism. Political Participation on Social Media*. Cham, Switzerland, Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-00844-4>
- Dijk, José van (2009) Users like you? Theorizing agency in user-generated content. In: *Media, Culture & Society*. 31/1. 41–58. <https://doi.org/10.1177/0163443708098245>
- Dijk, Jan van (1999) *The Network Society, Social aspects of new media*. London, Thousand Oaks; New Delhi, Sage.
- Harari, Yuval, Noah (2018) *21 Lessons for the 21st Century*. London, Jonathan Cape.
- Horányi Özséb (2007szerk.) *A kommunikáció mint participáció*. AKTI – Typotex, Budapest.
- Horányi Özséb (2009) Arról, ami szignifikatív és arról, ami kommunikatív; valamint arról, ami problematikus [szinopszis, 7.3 változat]. In: Bagdy Emőke – Demetrovics Zsolt – Pilling János (2009szerk.) *Polihistória. Köszöntők és tanulmányok Buda Béla 70. születésnapja alkalmából*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Jenkins, Henry (2006) *Convergence Culture Where Old and New Media Collide*. New York, University Press.
- Jenkins, Henry – Green, Joshua – Ford, Sam (2013) *Spreadable Media: Creating Value and Meaning in a Networked Culture*. New York, New York University Press.
- Jenkins, Henry – Ito, Mizuko – Boyd, Danah (2015) *Participatory Culture in a Networked Era: A Conversation on Youth, Learning, Commerce, and Politics*. Cambridge, Polity.
- Morozov, Evgeny (2011) *The Net Delusion: the Dark Side of Internet Freedom*. New York, PublicAffairs.
- Myat Kornél (2010) Médiaelméletek és a késő-modern médiakörnyezet. *Médiakutató*, 2010/nyár. 47–64.
- Myat Kornél (2015) Remény, forradalom, kiábrándulás? Politikai aktivitás a közösségi média színterein. *Médiakutató*, 2015/ősz. 81–96.
- Myat Kornél (2016) Kollaborációs-közösségi médiaelmélet. Participáció és közösségi együttműködés a késő-modern médiakörnyezetben. Doktori értekezés.  
[http://phd.lib.uni-corvinus.hu/937/1/Myat\\_Kornel.pdf](http://phd.lib.uni-corvinus.hu/937/1/Myat_Kornel.pdf), (2021.08.22.),  
<https://doi.org/10.14267/phd.2017002>
- Negroponte, Nicholas (1999) *Being Digital*. New York, Knopf.
- Papacharissi, Zizi (2010) *The private sphere: Democracy in a digital age*. Malden MA, Polity Press.
- Parisier, Eli (2011) *The Filter Bubble: What The Internet Is Hiding From You*. Penguin Books Limited.
- Rheingold, Howard (2002) *Smart Mobs: The Next Social Revolution*. Basic Books.

- Rheingold, Howard (2002/2007) Smart mobs: hatalom a mobiltömegek kezében. In: Halácsy Péter – Vályi Gábor – Barry Wellman (2007szerk.) *Hatalom a mobiltömegek kezében*. Budapest, Typotex.
- Shirky, Clay (2012) *Here Comes Everybody: The Power of Organizing Without Organizations*. Penguin Group.
- Silverstone, Roger (2006) *Media and Morality: On the Rise of the Mediapolis*. Cambridge, Polity Press.
- Silverstone, Roger (2008) *Miért van szükség a média tanulmányozására?* Budapest, Akadémiai.
- Sparks, Evan (2017) *Nine Young Bankers Who Changed America: Thomas Sudman*. ABA Banking Journal.
- Stone, Brad (2013) *The Everything Store: Jeff Bezos and the Age of Amazon*. New York, Little Brown and Co.
- Tufekci, Zeynep (2014) The Medium and the Movement: Digital Tools, Social Movement Politics, and the End of the Free Rider Problem. *Policy & Internet*. 6 (2). 202–208. <https://doi.org/10.1002/1944-2866.POI362>
- Wellman, Barry, Gulia, Milena (1999) Net Surfers Don't Ride Alone: Virtual Communities as Communities. In: Kollock, Peter – Smith, Marc (1999eds.) *Communities and Cyberspace*. New York, Routledge.
- Zuckerman, Ethan (2014) New Media, New Civics? *Policy and Internet*, 6, 2. 151–168. <https://doi.org/10.1002/1944-2866.POI360>